

<p>Nazwa projektu Plan zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych Zalewu Szczecińskiego</p> <p>Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące Ministerstwo Infrastruktury</p> <p>Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu .....</p> <p>Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu .....</p>	<p>Data sporządzenia: 08.2019 r., aktualizacja UMS z dnia 09.07.2021 oraz z dnia 19.07.2022 r.</p> <p>Źródło: Upoważnienie ustawowe art. 37a ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (Dz. U. z 2022 r., poz. 457, poz. 1079)</p> <p>Nr w wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów .....</p>
--	---

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Intensywne wykorzystanie linii brzegowej i systematycznie notowany wzrost gospodarczy oraz intensyfikacja wykorzystania unijnych środków finansowych w ramach realizacji projektów związanych z gospodarką morską wymuszają skoordynowane działania kilku lub nawet kilkunastu jednostek organizacyjnych oraz podmiotów w celu racjonalnego wykorzystania potencjału gospodarczego Zalewu Szczecińskiego oraz lądowych terenów przyległych przy uwzględnieniu zrównoważonego rozwoju, w tym uwzględnienia zasad ochrony środowiska. Takie zintegrowane podejście w zakresie planowania i zarządzania wodami zostało przedstawione w celu nr 4 Zintegrowanej polityce morskiej Unii Europejskiej – dyrektywa nr 2008/56/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, gdzie zapisano zasady wspierania zrównoważonego rozwoju mórz i oceanów oraz rozwijanie procesu decyzyjnego w odniesieniu do unijnych polityk sektorowych. Skoordynowane planowanie przestrzenne obszarów morskich stanowi przekrojowe narzędzie prowadzenia polityki umożliwiające organom publicznym i zainteresowanym stronom stosowanie skoordynowanego, zintegrowanego i transgranicznego podejścia.

Kolejnym dokumentem Parlamentu Europejskiego dotyczącym prowadzenia polityki przestrzennej na wodach morskich jest Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 2014/89/UE z dnia 23 lipca 2014 r. (Dz. Urz. UE L 257 z 28.08.2014 r., str. 135) ustanawiającą ramy planowania przestrzennego obszarów morskich, z której to wynika jednoznacznie, że władze każdego z Państw Członków Unii Europejskiej zostały zobligowane do opracowania Planów zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich najpóźniej do dnia 31 marca 2021 r.

W nawiązaniu do ww. dyrektyw Władze Państwowe RP wprowadziły istotne wymogi prawne w tym zakresie tj. między innymi określono zakres przestrzenny i przedmiotowy opracowania Planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych oraz tok postępowania przyjęcia takiego dokumentu, uszczegółowiając zapisy ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (przepis zmieniający wprowadzono w Dz.U. z 2017 r. poz. 785 z dnia 14.04.2017 roku) poprzez rozszerzenie zapisów art. 37, a także ustanawiając odpowiedni przepis wykonawczy tj. Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej oraz Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 17 maja 2017 r. w sprawie wymaganego zakresu planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej (Dz.U. z 2017 roku poz. 1025 z 26.05.2017 r.).

W myśl podstawowego aktu prawnego, jakim jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, za podstawę konstruowania rozstrzygnięć planu przyjęto zasadę zrównoważonego rozwoju: „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”. Konstruując ustalenia przedmiotowego planu wzięto pod uwagę działania zmierzające do rozwoju społeczno-gospodarczego przy zachowaniu równowagi przyrodniczej, ochrony środowiska przyrodniczego oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb obecnych i przyszłych pokoleń.

Rozstrzygnięcia szczegółowe są zgodne ponadto z innymi zasadami morskiego planowania na Morzu Bałtyckim, zdefiniowanymi przez grupę VASAB-HELCOM ds. planowania przestrzennego obszarów morskich:

- podejściem ekosystemowym;
- zrównoważonym zarządzaniem przestrzenią morską;
- podejściem ostrożnościowym, w wymiarze ekologicznym, ekonomicznym i społecznym;

- planowaniem dostosowanym do charakterystyki i specyficznych warunków różnych obszarów.

Plan zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych Zalewu Szczecińskiego, zwany dalej Planem wraz z pełną dokumentacją, pozwala zdefiniować uwarunkowania, stan zagrożenia środowiska i możliwości wykorzystania obszaru objętego Planem, informuje o potrzebach i możliwości wykorzystania akwenu, w tym listę inwestycji celu publicznego, m.in. wpisanych do programu zadań rządowych, oczekiwania różnych grup zainteresowania, wskazuje kierunki wykorzystania wód w zrównoważonym poszanowaniu środowiska, określa poziom zagospodarowania, wskazuje relacje pomiędzy poszczególnymi obszarami na wodzie i lądzie. Poprzez przeprowadzenie procedury uzgadniająco-opiniującej uzyskano akceptację dla działań inwestycyjnych w zakresie określonym przez ustalenia planu, których dalsza realizacja będzie poddana kolejnej procedurze i uwarunkowana wydaniem decyzji na podstawie przepisów odrębnych.

Zgodnie z ustawą z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (Dz. U. z 2022 r. poz. 457 poz. 1079) podejście ekosystemowe oznacza, że w zarządzaniu działalnością człowieka spełnione są łącznie następujące warunki:

- 1) wpływ na ekosystem planowanej działalności człowieka jest utrzymywany na poziomie umożliwiającym osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu ekologicznego środowiska;
- 2) zachowana jest zarówno zdolność do prawidłowego funkcjonowania ekosystemu, jak i odporność na zmiany środowiskowe powstałe w wyniku działalności człowieka;
- 3) umożliwiające jest jednoczesne, trwałe i zrównoważone użytkowanie zasobów i usług ekosystemowych przez obecne i przyszłe pokolenia.

Wyrazem uwzględnienia wskazanych powyżej zasad morskiego planowania są ustalone w planie zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych Zalewu Szczecińskiego specyficzne dla każdego akwenu zakazy, nakazy i ograniczenia w użytkowaniu odnoszące się m.in. do ichtiofauny oraz innych organizmów wodnych, siedlisk cennych przyrodniczo, ochrony brzegu. Sformułowane w planie zakazy i ograniczenia mają na celu uniknięcie konfliktów pomiędzy funkcjami podstawowymi i dopuszczalnymi w danym akwenu.

W rozdziale 4 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej wskazano zasady postępowania w przypadku obowiązywania planu oraz zasady postępowania w przypadku braku planu i m.in. „wznoszenie lub wykorzystywanie sztucznych wysp, konstrukcji i urządzeń w polskich obszarach morskich wymaga uzyskania pozwolenia ustalającego ich lokalizację oraz określającego warunki ich wykorzystania na tych obszarach. W przypadku gdy dla morskich wód wewnętrznych lub morza terytorialnego oraz w wyłącznej strefie ekonomicznej nie został przyjęty plan lub wymagane jest pozwolenie na budowę, pozwolenie w drodze decyzji wydaje minister właściwy do spraw gospodarki morskiej dla przedsięwzięć planowanych, realizowanych lub eksploatowanych. A w przypadku gdy dla morskich wód wewnętrznych lub morza terytorialnego został przyjęty plan lub nie jest wymagane pozwolenie na budowę, pozwolenie w drodze decyzji wydaje właściwy terytorialnie dyrektor urzędu morskiego”. Z tego zapisu wynika, iż przyjęcie planu skróci czas wydania odpowiedniej decyzji.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Istotą opracowania Planu jest przedstawienie w jasny i komunikatywny sposób zasady wykorzystania morskich wód wewnętrznych Zalewu Szczecińskiego. Plan w ramach przeprowadzonej procedury wskazuje m.in.:

- deficyty w wykorzystaniu obszarów wodnych oraz styku ląd – woda,
- zapotrzebowanie na przestrzeń dla różnych form prowadzenia działalności lub zachowania w stanie naturalnym poszczególnych obszarów akwenu Zalewu Szczecińskiego,
- zinventaryzowanie dotychczasowego zagospodarowania poszczególnych obszarów, w tym: istniejącej infrastruktury, rozstrzygając jednocześnie o rozmieszczeniu w tych obszarach inwestycji celu publicznego, kierunkach rozwoju transportu i infrastruktury technicznej oraz określa obszary i warunki ochrony środowiska i dziedzictwa kulturowego, uprawiania rybołówstwa i akwakultury, poszukiwania, rozpoznawania kopalni oraz wydobywania kopalni ze złóż.

Podczas przygotowania projektu planu wraz z prognozą, zweryfikowano potencjał możliwości zagospodarowania przestrzennego i przedłożono proponowane zagospodarowanie akwenu Zalewu, poprzez skonfrontowanie planowanych zamierzeń inwestycyjnych z uwarunkowaniami środowiskowymi oraz z występującymi ograniczeniami, zakazami i nakazami.

W wyniku przeprowadzonych analiz, opinii i uzgodnień, zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzeniu Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej oraz Ministra Infrastruktury i Budownictwa z 17 maja 2017 roku w sprawie *wymaganego zakresu planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej* w planie wskazano funkcje podstawowe, wskazujące wiodące przeznaczenia wydzielonego obszaru zwanego akwenu, którego dopuszczalne sposoby użytkowania nie mogą zakłócać. Zaproponowane zagospodarowanie akwenów zostało zaakceptowane przez samorządy oraz instytucje i organy. Uwagi i proponowane sposoby zagospodarowania akwenów, które nie mogły być uwzględnione zostały odrzucone z odpowiednim wyjaśnieniem i uzasadnieniem w „Wykazie uwag i wniosków złożonych do projektu planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych Zalewu Szczecińskiego”.

Zgodnie z art. 37i ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji mor-

skiej plan podlega okresowej ocenie, co najmniej raz na 10 lat. W tym okresie winny być prowadzone ciągle prace monitorujące aktywność podmiotów w zakresie zagospodarowania przestrzennego wód Zalewu. W zależności od stopnia zachodzących zmian w przestrzeni oraz innych dziedzinach życia, istnieje możliwość wprowadzenia w zależności od potrzeb zmian w ustaleniach poszczególnych akwenów lub zmiany całego dokumentu. Wymagało to będzie przeprowadzenia pełnej procedury opracowania planu.

Przyjęcie planu upraszcza i skraca czas ubiegania się na pozwolenie wznoszenia lub wykorzystania sztucznych wysp, konstrukcji i urządzeń na morskich wodach wewnętrznych, poprzez przekazanie kompetencji ze szczebla ministerialnego do właściwego terytorialnie dyrektora Urzędu Morskiego.

Plan wskazuje akweny, na których warto lokować takie sposoby zagospodarowania morskich wód wewnętrznych, których jednoczesne występowanie przynosi m.in. korzyści ekonomiczne, społeczne i ekologiczne.

Po przyjęciu planu nastąpi poprawa warunków dla inwestowania, poprzez skrócenie czasu przygotowania inwestycji do uruchomienia. W przypadku działalności gospodarczej wymagającej pozwolenia, lokalizacji lub zgody administracyjnej, plan ma istotne pozytywne znaczenie. Większa pewność prawa może motywować inwestorów do rozpoczęcia lub przyspieszenia realizacji zamierzenia inwestycyjnego. Plan może mieć istotny wpływ na wzrost gospodarczy gmin leżących nad Zalewem, jeśli skutki jego wdrożenia będą prowadzić do nowych inwestycji, które w innym przypadku nie zostałyby dokonane, jednocześnie uchroni środowisko przed zbyt intensywnym nieekonomicznie uzasadnionym wykorzystaniem przestrzeni.

Oszacowanie poziomu wzrostu, a także dziedzin gospodarki, które ten wzrost gospodarczy mogłyby osiągnąć ze względu na wprowadzenie planu jest trudne, szczególnie jeśli występują inne czynniki rynkowe. Ponadto ze względu na brak danych dotyczących tego, ilu inwestorów nie przystępuje do inwestycji, nie można dokonać oceny ilościowej wpływu Planu na wzrost gospodarczy.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Z uwagi na brak bezpośrednich odniesień w zakresie planowania przestrzennego do morskich wód wewnętrznych Zalewu Szczecińskiego odniesiono się w tym dziale do bałtyckiego modelu rozwoju planowania przestrzennego obszarów morskich, który oparty jest na współpracy właściwych ministerstw poszczególnych krajów w ramach dwóch inicjatyw: Visions and Strategies Around the Baltic Sea (VASAB) oraz Konwencji Helsińskiej (HELCOM). Wypracowany wspólnie model planowania zakłada, że wody morskie nie mają fizycznych barier, są one jednym spójnym ekosystemem i dlatego należy je chronić i korzystać z ich zasobów mając na uwadze szerszą, ponadnarodową perspektywę. VASAB 2010 był pierwszą organizacją, która wezwała do wprowadzenia planów zagospodarowania przestrzennego obszarów Morza Bałtyckiego.

Wszystkie kraje bałtyckie są zobowiązane kierować się zasadami i wdrażać wytyczne odnośnie planowania przestrzennego obszarów morskich opracowywane przez grupę roboczą HELCOM-VASAB MSP.

Poniżej przedstawiono stan wdrażania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich w czterech bałtyckich krajach należących do OECD: w Niemczech, Szwecji, na Litwie i w Danii. Informację opracowano na podstawie <https://vasab.org/theme-posts/maritimespatial-planning/msp-country-fiches/>.

Niemcy

Niemcy są pierwszym krajem bałtyckim, który wdrożył planowanie przestrzenne obszarów morskich. Podstawą prawną jest ustawa o planowaniu przestrzennym ("Raumordnungsgesetz" / ROG), która została dostosowana do planowania obszarów morskich w 2004 r. Została ona zmieniona w 2017 r., między innymi w celu wdrożenia dyrektywy UE w sprawie PPOM.

W chwili obecnej za planowanie obszaru niemieckiej wyłącznej strefy ekonomicznej odpowiedzialne jest Federalne Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Budownictwa i Wspólnoty (Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat). Plany zagospodarowania przestrzennego wyłącznej strefy ekonomicznej na Morzu Bałtyckim (jak również na Morzu Północnym) określają prawnie wiążące cele oraz zasady, które należy szczególnie uwzględnić w planowaniu przestrzennym w odniesieniu do wykorzystania gospodarczego, prowadzenia badań naukowych, zapewnienia bezpieczeństwa i efektywności żeglugi oraz ochrony środowiska morskiego. Plan określa wiążące zasady i przepisy dla administracji, głównie w odniesieniu do procedur udzielania licencji i zatwierdzania inwestycji. Pierwszy plan zagospodarowania przestrzennego wyłącznej strefy ekonomicznej Niemiec na Morzu Bałtyckim został przyjęty w 2009 roku.

Plan ten określił 5 głównych zasad:

1. Zapewnienie bezpieczeństwa i efektywności żeglugi;
2. Wzmocnienie rozwoju ekonomicznego poprzez ład przestrzenny i optymalizację wykorzystania przestrzeni;
3. Promowanie rozwoju morskiej energetyki wiatrowej zgodnie ze strategią zrównoważonego rozwoju rządu federalnego;
4. Długoterminowe, zrównoważone wykorzystanie zasobów i potencjału wyłącznej strefy ekonomicznej poprzez promowanie funkcji odwracalnych, efektywne wykorzystanie przestrzeni i priorytetyzowanie zastosowań związanych z morzem;
5. Ochrona środowiska naturalnego poprzez unikanie wprowadzania zakłóceń i zanieczyszczeń do środowiska morskiego.

Głównymi decyzjami Planu było wyznaczenie obszarów priorytetowych, rezerwacyjnych oraz zapisy regulujące. Dla projektu planu przeprowadzono Strategiczną Ocenę Oddziaływania na Środowisko, szerokie konsultacje społeczne na poziomie

krajowym i transgranicznym (w ramach procedury ESPOO). W 2012 roku przygotowano ocenę efektywności wdrożenia planu, która dała asumpt do aktualizacji i przygotowywania kolejnej wersji. Proces rewizji MSP został zakończony po dwóch rundach konsultacji krajowych i międzynarodowych. Zmiany wprowadzono na podstawie otrzymanych informacji zwrotnych, a zmieniony MSP dla niemieckiej Wyłącznej Strefy Ekonomicznej (WSE) na Morzu Północnym i Morzu Bałtyckim wszedł w życie 1 września 2021 r. Nowy plan koordynuje różne zastosowania w WSE, w tym żeglugę, morską energetykę wiatrową, kable, rurociągi, wydobywanie surowców, rybołówstwo, badania i obronność. Rezerwuje obszary do indywidualnego użytku i pomaga zminimalizować konflikty.

Za planowanie zagospodarowania wód wewnętrznych i morza terytorialnego Morza Bałtyckiego odpowiedzialne są nadbrzeżne kraje związkowe.

W Szlezwiku Holsztynie (Schleswig-Holstein), plan zagospodarowania przestrzennego morza terytorialnego jest częścią Planu Rozwoju Kraju Związkowego i został ostatnio zmieniony w 2019 r.

Podobnie w Meklemburgu Pomorzu Przednim (Mecklenburg-Vorpommern), plan zagospodarowania przestrzennego morza terytorialnego jest częścią Planu Rozwoju Kraju Związkowego. Pierwszy plan w takim wymiarze został przyjęty w 2005 i był to pierwszy plan obejmujący akweny morskie w Regionie Morza Bałtyckiego i w UE. Został on zaktualizowany w latach 2013-2015 i stał się aktem prawnie wiążącym w 2016 r.

W obydwu przypadkach udział społeczeństwa zapewniono poprzez konsultacje z zainteresowanymi stronami, agencjami i organizacjami pozarządowymi odpowiedzialnymi za: środowisko morskie i ochronę przyrody, rybołówstwo, energię, wydobywanie piasku i żwiru, żeglugę, obronność, turystykę, żeglarstwo rekreacyjne, badania naukowe. Przeprowadzono strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko, jak również transgraniczne konsultacje w ramach procedury ESPOO.

Szwecja

Szwedzkie morze terytorialne podzielone jest na dwie strefy: wody publiczne i wody prywatne. Wody publiczne należą do państwa i są reprezentowane przez właściwe instytucje państwowe. Prywatne strefy wodne, zarówno toń, jak i dno morskie, obejmują obszar wodny do 300 m od linii brzegowej i dalej do izobaty 3 m, jeśli znajduje się ona poza tym obszarem. W zatokach, fiordach i obszarach archipelagowych specjalne zasady regulują granicę między wodami prywatnymi i publicznymi. Prywatny obszar wodny może być własnością różnych podmiotów prawnych, niezależnie od tego, czy jest to osoba prywatna, osoba prawna, gmina czy państwo.

Planowanie przestrzenne obszarów morskich jest regulowane dwoma aktami prawnymi: Szwedzkim Kodeksem Ochrony Środowiska z 1999 roku oraz Ustawą o Planowaniu i Budownictwie z 2010 roku. Wg Ustawy o Planowaniu i Budownictwie, gminy są odpowiedzialne za opracowanie i wdrożenie planów wód terytorialnych. Odpowiedzialność za planowanie przestrzenne obszarów morskich spoczywa na Ministerstwie Środowiska i Energii, wspieranym merytorycznie przez Szwedzką Agencję ds. Gospodarki Morskiej i Gospodarki Wodnej (SwAM). Wody prywatne nie podlegają planowaniu.

Zgodnie z dodatkiem (z 2014 roku) do Kodeksu Ochrony Środowiska opracowane zostaną trzy plany morskie w podziale na Zatokę Botnicką, Morze Bałtyckie oraz Wody Zachodnie (Skagerrak / Kattegatt), obejmujące obszary morskie od 1 Mm od linii podstawowej (włączając również wyłączną strefę ekonomiczną). Plany, które będą przyjęte przez rząd będą miały charakter strategicznych wytycznych mających na celu zrównoważony rozwój. Rząd może również przyjąć przepisy uzupełniające, zakazujące lub ograniczające działalność w wyznaczonych akwenach.

Proces planistyczny regulowany jest przez rozporządzenie w sprawie planowania przestrzennego morskiego z 2015 roku.

Plan szwedzki określa obszary o znaczeniu krajowym, czyli zabezpieczające priorytetowe interesy i inne interesy publiczne o istotnym znaczeniu (np. ochrona przyrody, rekreacja i turystyka, żegluga, produkcja energii czy rybołówstwo).

Stosowane jest podejście ekosystemowe. Zgodnie z rozporządzeniem dot. polityki gospodarczej, cele społeczne i środowiskowe mają zostać włączone do morskich planów zagospodarowania przestrzennego. Głównym celem planowania jest wykorzystanie zasobów morskich w sposób umożliwiający rozwój gospodarki morskiej przy jednoczesnym zachowaniu ekosystemów.

W sierpniu 2015 roku została przyjęta przez rząd szwedzka strategia morska. Strategia zawiera rządową wizję rozwoju sektora morskiego: konkurencyjny, innowacyjny i zrównoważony przemysł morski, który może przyczynić się do wzrostu zatrudnienia, zmniejszenia obciążenia środowiska i atrakcyjnego środowiska życia. Wizja opiera się na trzech równoważnych perspektywach: zrównoważonym środowisku morskim, konkurencyjnej gospodarce morskiej i atrakcyjnych obszarach przybrzeżnych. Podkreśla się, że plany zagospodarowania przestrzennego są ważnym instrumentem w kierowaniu rozwojem szwedzkich obszarów morskich. Strategia obejmuje i integruje wiele obszarów polityki, takie jak polityka gospodarcza, polityka na rzecz wzrostu regionalnego, polityki sektorowe dotyczące morza i jego wykorzystania oraz polityki środowiskowe. Strategia stanowi instrument wdrażania szwedzkiej zintegrowanej polityki morskiej.

1 grudnia 2016 roku opublikowano wstępne projekty planów dla wszystkich trzech obszarów morskich, w styczniu/lutym 2017 r. opublikowano strategiczne oceny oddziaływania na środowisko. Dokumenty te stanowią podstawę do szerokiego dialogu. 15 lutego 2018 roku opublikowano Projekty planów zgodnie z w/w podziałem oraz strategiczne oceny oddziaływania na środowisko oraz ocenę zrównoważonego rozwoju. Wiosną 2018 roku odbywały się spotkania konsultacyjne z zainte-

resowanymi stronami. Formalnie konsultacje zakończyły się 15 sierpnia 2018 roku. Po przetłumaczeniu opracowań, spotkanie z krajami sąsiadującymi odbyło się 19 czerwca 2019 roku w Malmo. Plan zagospodarowania przestrzennego został przyjęty przez szwedzki rząd 10 lutego 2022 r.

Litwa

Zgodnie z art. 47 Konstytucji Republiki Litewskiej, wyłączne prawo do litewskiej przestrzeni morskiej należy do Republiki Litewskiej (tj. przestrzeń ta należy do państwa).

Planowanie przestrzenne obszarów morskich na Litwie jest włączone do krajowego ustawodawstwa regulującego planowanie przestrzenne - Ustawy o Planowaniu Terytorialnym i jej aktów wykonawczych. Aktualizacja ustawy (która weszła w życie 1 stycznia 2014 r.), zawiera zapisy dotyczące planowania przestrzeni morskiej. Aktem wykonawczym do Ustawy są Zasady Sporządzania Złożonych Dokumentów Planowania Terytorialnego (2014). Część przestrzeni morskiej (do izobaty 20 m) podlega również przepisom Ustawy o Pasiu Przybrzeżnym.

W oparciu o postanowienia krajowych aktów prawnych, w 2015 roku Kompleksowy Plan Terytorium Republiki Litewskiej został uzupełniony o morskie rozwiązania przestrzenne (rezolucją nr XII-1781 Parlamentu Republiki Litewskiej). Obejmuje on całość litewskich obszarów morskich, w tym wody terytorialne i wyłączną strefę ekonomiczną.

Istniejący Plan jest prawnie wiążący. Jest wiążący dla instytucji państwowych, podejmujących decyzje na poziomie krajowym, o użytkowaniu, zarządzaniu i ochronie terytorium kraju, kształtowaniu polityki regionalnej, Plan formułuje warunki dla planów specjalnych na szczeblu krajowym, długoterminowych programów i strategii, planów ogólnych i specjalnych niższego poziomu. Opracowywane strategie gospodarcze, inne plany strategiczne i programy instytucji państwowych muszą opierać się na rozwiązaniach Kompleksowego Planu Republiki Litewskiej.

Rozszerzenie istniejącego (lądowego) planu i uzupełnienie go morskimi rozwiązaniami przestrzennymi, pozwoliło stworzyć wstępne warunki dla rozwoju działalności gospodarczej wykorzystującej przestrzeń morską i utrzymania dobrego stanu środowiska morskiego, zapewniając także niezbędne regulacje terytorialne dla ochrony dziedzictwa kulturowego na morzu.

Dania

Wg prawa, wody wewnętrzne, morze terytorialne oraz wyłączna strefa ekonomiczna są dobrem publicznym i są zarządzane przez rząd Królestwa Danii.

Przed sporządzeniem planu przestrzennego obejmującego obszary morskie w Danii obowiązywało szereg planów sektorowych, które zapewniły kluczowy wkład w proces planistyczny.

W 2016 roku rząd przyjął Ustawę o Planowaniu Przestrzennym Obszarów Morskich, która ustanawia ramy prawne planowania na morzu.

Głównym celem planowania przestrzennego obszarów morskich jest promowanie wzrostu gospodarczego, rozwoju obszarów morskich i zrównoważonego wykorzystywania zasobów morskich.

Ustawa miała przyczynić się do osiągnięcia celów planowania przestrzennego obszarów morskich przy jednoczesnym uwzględnieniu interakcji między lądem a morzem oraz zacieśnienia współpracy transgranicznej. Zgodnie z ustawą o planowaniu przestrzennym obszarów morskich, rząd duński uznał potrzebę lepszej koordynacji działań prowadzonych w duńskiej przestrzeni morskiej oraz między władzami, które zarządzają tymi działaniami i regulują je. Wdrożenie ustawy opierało się na bliskiej współpracy międzyagencyjnej (międzysektorowej). Sektory, które miały być uwzględnione w przyszłym planie to przede wszystkim: energetyka, transport morski, rybołówstwo i akwakultura, ochrona i wydobywanie surowców oraz ochrona i poprawa stanu środowiska (w tym odporność na skutki zmiany klimatu). Założono, że działania wojskowe, dziedzictwo kulturowe, gminne plany korzystania z wód przybrzeżnych itp. nie będą regulowane przez plan, ale będą w nim uwzględnione.

Proces sporządzania planu zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich trwał od 31 marca 2021 r. do 30 września 2021 r. Plan dzieli się na cztery strefy: ogólnego użytku, rozwojowe, ochrony przyrodniczej oraz specjalnego przeznaczenia. Każda ze stref posiada specjalne ustalenia, mogą się one przenikać. Duński plan zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich został wydany jako zarządzenie wykonawcze i jest prawnie wiążący.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Dyrektor Urzędu Morskiego w Szczecinie	1	Ustawa z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej	Plan będzie narzędziem polityki przestrzennej państwa służącym administracji morskiej w takich zadaniach jak: <ul style="list-style-type: none"> wskazanie w kontaktach międzynarodowych

			<p>wych polskiego interesu w odniesieniu do cech, zasobów, właściwości i wartości tego obszaru,</p> <ul style="list-style-type: none"> • prowadzenia polityki wewnętrznej wobec obszaru, m.in. np. poprzez wydawanie pozwoleń na wznoszenie i wykorzystywanie sztucznych wysp.
Urząd Marszałkowski województwa zachodniopomorskiego	1	Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz. U. z 1998 r. Nr 96, poz. 603, Nr 104 poz. 656; z 1999 r. Nr 101 poz. 1182 oraz z 2001 r. Nr 45 poz. 497) art. 2	Na obszarze objętym Planem funkcjonują jednostki samorządu terytorialnego, ich zakres praw i obowiązków obejmuje obszary bezpośrednio sąsiadujące (styczne) z obszarem opracowania Planu. Z uwagi na podział kompetencji w zakresie planowania przestrzennego realizowanego przez samorząd terytorialny, szczególna rola należy do gmin, które dla obszarów sąsiadujących z obszarami morskimi mają prawo uchylać akty prawa miejscowego, w szczególności miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.
Samorzady Gminne	6	<p>Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie wykazu gmin i powiatów, wchodzących w skład województw (M.P. poz. 857).</p> <p>Krajowy Rejestr Urzędowy Podziału Terytorialnego Kraju TERYT, GUS Stan w dniu 1.01.14 r.</p>	<p>Plan będzie zawierał ustalenia wiążące wobec obszarów położonych na zewnątrz obszaru Planu, w szczególności wobec planów gminnych, gminnych studiów i planów przestrzennych województwa zachodniopomorskiego.</p> <p>Zgodnie z ustawą o obszarach morskich RP i administracji morskiej, Plan został uzgodniony z:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organami wykonawczymi jednostek samorządu terytorialnego znajdującymi się w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru nim objętego – w zakresie wpływu jego ustaleń na zagospodarowanie pasa technicznego, pasa ochronnego oraz morskich portów i przystani oraz zagospodarowanie przestrzenne gmin. - marszałkiem województwa – w zakresie terenów rozmieszczenia inwestycji celu publicznego o zna-

			czeniu wojewódzkim, ustalonego w planie zagospodarowania przestrzennego województwa.
Inwestorzy/ przedsiębiorcy różne branże w tym: rybacy, biura turystyczne, transport, przemysł stoczniowy itp.	W ramach procedury opiniującej uczestniczyło ok 18 podmiotów w tym: zrzeszenie rybaków-1, stowarzyszenia – 5, porty, przystanie – 4, osoby prywatne prowadzące działalność związaną z turystyką wodną- 8		Dla inwestorów Plan będzie służył jako ułatwienie procesu inwestycyjnego. Zakłada się, że Plan będzie służył wszystkim, którzy dążą do utrzymania oraz rozwoju portów i przystani na Zalewie, zwiększenia konkurencyjności transportu wodnego oraz zapewnienia bezpieczeństwa żeglowania, rozwoju regionu północno-zachodniej Polski.
Społeczeństwo			Wdrożenie Planu może pozytywnie oddziaływać na społeczeństwo. Rozwój przedsiębiorstw gospodarki morskiej i nadzalewowej spowoduje rozwój całej gospodarki, co w konsekwencji może stworzyć dodatkowe miejsca pracy i polepszyć warunki życiowe wielu ludzi, szczególnie zamieszkujących w obszarze bezpośredniego oddziaływania Planu. Dostępność do obszaru objętego planem zostanie zwiększona.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Prace nad projektem Planu zostały podzielone na etapy – na każdym etapie projekt był konsultowany ze społeczeństwem, w tym niezależnie od przeprowadzonej dyskusji publicznej w ramach procedury upublicznienia projektu planu, przeprowadzono trzy otwarte prezentacje dokumentacji planistycznej kierowane do wybranych organów, grup społecznych i zawodowych, jednostek samorządu (tj. studium uwarunkowań do planu zagospodarowania przestrzennego polskich obszarów morskich -morskie wody wewnętrzne - dla Zalewu Szczecińskiego, założenia do projektu planu oraz projekt planu).

W ramach tych spotkań odbyły się debaty publiczne. Odbyło się także jedno spotkanie międzynarodowe ze stroną niemiecką.

Dodatkowo projekt był prezentowany gronu grupy zawodowej związanej z planowaniem przestrzennym. Wszystkie były spotkaniami otwartymi dla zainteresowanych.

Informacje o spotkaniach niezależnie od indywidualnych powiadomień były dostępne na stronie internetowej Urzędu Morskiego w Szczecinie.

Podczas przeprowadzonych konsultacji przekazano zainteresowanym kompendium wiedzy na temat procesu planistycznego jak i w zakresie zawartości merytorycznej projektu planu wraz z prognozą oddziaływania ustaleń planu na środowisko. W trakcie dyskusji zgłoszono wiele pytań i wniosków, które niezależnie od uwag zgłoszonych pisemnie, zostały rozpatrzone i w większość uwzględnione w projekcie planu.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

Źródła finansowania	<p>Projekt Planu nie generuje skutków finansowych dla sektora finansów publicznych oraz nie wpłynie na wzrost wydatków oraz zmniejszenie dochodów sektora budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego, co skutkuje brakiem konieczności zapewnienia źródeł finansowania.</p> <p>Ustalenia Planu nie definiują skali zaangażowania środków publicznych w realizację założeń Planu. Wiele działań wynika z inicjatywy samorządów lokalnych, osób prywatnych lub stowarzyszeń. Ocena zaangażowania finansowego Państwa będzie wynikała bezpośrednio z przepisów odrębnych i z kompetencji poszczególnych instytucji i organów, w tym np. odpowiedzialności za bezpieczeństwo żeglugi.</p>
---------------------	--

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>Plan nie generuje kosztów dla budżetu państwa. Zawiera wyłącznie przepisy i instrukcje przeznaczenia oraz wykorzystywania przestrzeni morskich wód wewnętrznych, wyznacza granice poszczególnych obszarów funkcjonalnych.</p> <p>Plan nie generuje także dodatkowych kosztów dla samorządu województwa, ponieważ sporządzenie i uchwalenie przez te samorządy planów zagospodarowania przestrzennego województw jest obowiązkiem wynikającym z art. 3 ust 3 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.</p> <p>Większość działań inwestycyjnych na obszarze planu jest inicjatywą podmiotów prywatnych i samorządów lokalnych, zatem źródeł finansowania realizacji tych inwestycji należy szukać u podmiotów wnioskujących.</p>
--	---

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

Skutki		
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	Wzrost konkurencyjności poprzez zwiększenie dostępności Portu Szczecin
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Wzrost konkurencyjności, zwiększono obszar dla inwestycji wskazując akweny o funkcji „turystyka, sport i rekreacja” oraz „funkcjonowanie portu lub przystani”
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	Stworzenie warunków do pracy i wypoczynku, poprzez określenie ustaleniami Planu działań inwestycyjnych, dopuszczeń, zakazów, ograniczeń i nakazów
Niemierzalne	Załogi statków	Poprawa bezpieczeństwa żeglugi na polskich obszarach morskich.
	Urząd Morski	Optymalizacja procesów organizacyjnych i procedur administracyjnych.

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>Z uwagi na poziom ogólności zapisów Planu oraz brak dostępności wiarogodnych danych związanych z poziomem korzyści finansowych będących wynikiem sposobów zagospodarowania przestrzennego obszaru wód Zalewu oraz obszarów lądowych bezpośrednio przylegających do linii brzegowej nie można określić korzyści w ujęciu finansowym.</p> <p>Dlatego wzrost poziomu konkurencyjności gospodarki i przedsiębiorstw ujęto w wymiarze niepieniężnym i faktycznie niemierzalnym.</p> <p>Poziom dostępności, wyposażenie w infrastrukturę turystyczną i infrastrukturę techniczną, poprawa bezpieczeństwa znacznie wzrosnie. Np. linia brzegowa dla funkcji „turystyka, sport i rekreacja” wskazana w ustaleniach Planu została wyznaczona w oparciu o złożone wnioski i zweryfikowana w trakcie przeprowadzenia procedury opiniująco – uzgadniającej poprzez określenie uwarunkowań środowiska i w stosunku do istniejącego zainwestowania została kilkanaście razy zwiększona (ponad stukrotnie).</p> <p>Wskazanie akwenów dla funkcji „rybołówstwo” , to przede wszystkim zachowanie dotychczasowego sposobu zagospodarowania obszaru Zalewu i ochrona interesu grupy rybaków, a w przypadku dopuszczenia funkcji akwakultury umożliwiono prowadzenie nowej działalności (hodowla) określając warunki jej prowadzenia.</p> <p>Natomiast określenie akwenów o funkcji „turystyka , sport i rekreacja” może skutkować pojawieniem się nowych podmiotów z tej dziedziny gospodarki powiązanej z rozwojem funkcji usług turystycznych oraz obsługą jednostek pływających.</p>
--	--

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

☐ nie dotyczy	
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).	☐ tak ☒ nie ☐ nie dotyczy
☒ zmniejszenie liczby dokumentów ☒ zmniejszenie liczby procedur ☒ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne: ...	☐ zwiększenie liczby dokumentów ☐ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne: ...

Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektryzacji.	☒ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
--	---

Komentarz:
Projekt rozporządzenia nie wprowadza nowych obowiązków informacyjnych.

9. Wpływ na rynek pracy

Określenie wpływu na rynek pracy wymaga zdefiniowania obszaru będącego pod wpływem działalności gospodarczej prowadzonej w przestrzeni morskiej, w tym przypadku morskich wód wewnętrznych i pomimo przyporządkowania obszaru objętego planem do tzw. gospodarki morskiej szeroko pojętej, to jednak skutki prowadzonych działalności na styku woda – ląd będą miały różny oddźwięk obszarowy i jakościowy. Nie ma jednoznacznej delimitacji obszaru przybrzeżnego identyfikowanego przez intensywność interakcji woda – ląd, dlatego też delimitacja obszaru lądowego, na który będzie mieć wpływ wprowadzenie regulacji Planu jest kompromisem między interakcjami i powiązaniem na styku woda – ląd.

Analiza uwarunkowań wykonana w ramach Planu wskazuje na potrzebę zabezpieczenia przestrzeni morskich wód wewnętrznych dla takich działań jak:

- 1) rozbudowa potencjału gospodarki morskiej opartej na funkcjach sieci portów i przystani morskich oraz małych przystani służących obsłudze małych jednostek pływających,
- 2) zapewnienie możliwości rozwoju i bezpieczeństwa żeglugi,
- 3) trwałe i zrównoważony rozwój turystyki wodnej,
- 4) zachowanie rybołówstwa jako istotnej funkcji miejscowości nadzalewowych.

Przede wszystkim przewiduje się:

- rozwój usług związanych z obsługą turystów w tym rozwój bazy noclegowej, napraw i konserwacji jednostek pływających,
- rozwój działalności związanej z budową i remontem jednostek pływających,
- utrzymanie i rozwój rybołówstwa w zakresie ilościowym i jakościowym,
- powstanie i rozwój akwakultury,

10. Wpływ na pozostałe obszary

☒ środowisko naturalne ☒ sytuacja i rozwój regionalny ☒ inne: poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną	☐ demografia ☐ mienie państwowe	☒ informatyzacja ☒ zdrowie
--	--	---

Omówienie wpływu

Środowisko naturalne – dopuszczenie przez Plan działalności gospodarczej uciążliwej dla środowiska (np. wydobycie węglowodorów zostało ograniczone do elementów liniowych infrastruktury technicznej, wyprowadzających węglowodory na ląd, np. rurociągi), z poszanowaniem istniejących warunków naturalnych w poszczególnych akwenach, co w długim okresie wpłynie pozytywnie na stan środowiska morskiego wód wewnętrznych.

Sytuacja i rozwój regionalny – Plan będzie wywierał korzystny wpływ na rozwój regionalny oraz lokalny poprzez zapewnienie większej pewności prawa i przewidywalny sposób zagospodarowania akwenów, w tym: uaktywnienie takich działań, które mogą wpłynąć na skłonność do inwestowania w sektory gospodarki morskiej: rozwój portów i przystani, akwakultura, turystyka wodna.

Poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną – wskazanie i ukierunkowanie rozwoju infrastruktury technicznej koniecznej do funkcjonowania lub realizacji inwestycji na lądzie i wodzie.

Informatyzacja – poprzez zebranie danych i opracowanie planu wraz z warstwą bazą danych w odpowiednich aplikacjach istnieje możliwość dostępu do tych danych szerokiemu gronu zainteresowanych, a w konsekwencji przeprowadzania np. badań, analiz lub innych działań zmierzających do podejmowania decyzji związanych np. z prowadzoną działalnością gospodarczą na obszarze zalewu.

Zdrowie – poprzez ustalenia planu i wskazanie różnych funkcji zagospodarowania obszaru zalewu, stworzono podstawy do szybkiego rozwoju odmiennych form aktywności turystyki wodnej, co w perspektywie długookresowej może mieć wpływ na pobudzenie działań, które związane są z podnoszeniem poziomu świadomości zdrowotnej społeczeństwa.

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Rozporządzenie zostanie ogłoszone po zakończeniu niezbędnych konsultacji społecznych i po uwzględnieniu uwag i wniosków od zainteresowanych podmiotów. Rozporządzenie musi zostać sporządzone w porozumieniu z odpowiednimi Ministerstwami.

Główną rolę we wdrażaniu rozporządzenia będzie miał Dyrektor Urzędu Morskiego w Szczecinie, który w razie konieczności będzie się wspierał usługami innych instytucji, np. odpowiedzialnych za realizację obowiązku informacyjnego.

Cały proces prowadzenia rozporządzenia jest koordynowany przez Ministerstwo Infrastruktury.

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Projekt Planu został opracowany zgodnie z wymogami obowiązującego ustawodawstwa. W ramach prac nad projektem Planu na stronie internetowej Urzędu Morskiego w Szczecinie zostały opublikowane cztery informacje o prowadzonym procesie planistycznym (informacja o: przystąpieniu do sporządzenia projektu planu, wyłożeniu do publicznego wglądu wykazu uwag i wniosków złożonych do projektu planu, prezentacji założeń do planu oraz o wyłożeniu do publicznego wglądu projekt planu).

Niezależnie od przeprowadzonej dyskusji publicznej w ramach procedury upublicznienia projektu planu, przeprowadzono trzy otwarte prezentacje dokumentacji planistycznej kierowane do wybranych organów, grup społecznych i zawodowych, jednostek samorządu terytorialnego (tj. studium uwarunkowań do planu zagospodarowania przestrzennego polskich obszarów morskich -morskie wody wewnętrzne Zalewu Szczecińskiego, założenia do projektu planu oraz projekt planu).

Zgodnie z wymogami ustawy, projekt Planu został poddany uzgodnieniom na poziomie krajowym. Otrzymane opinie i uzgodnienia zostały rozpatrzone przy uwzględnieniu uwarunkowań środowiskowych oraz interesu społecznego. Projekt Planu został sporządzony z uwzględnieniem wniosków i zaleceń wynikających z prognozy oddziaływania na środowisko ustaleń projektu Planu.

Monitorowanie wdrożenia Planu wynika z zapisów Dyrektywy i Ustawy. System monitorowania Planu będzie oparty o informacje wpływające do tut. urzędu w ramach prowadzenia rejestrów wydawanych decyzji i zezwoleń. Informacje te winny być okresowo poddawane analizie.

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

- DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY 2014/89/UE z dnia 23 lipca 2014 r. ustanawiająca ramy planowania przestrzennego obszarów morskich, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, UE 2014.
- Ustawa z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.
- Studium uwarunkowań do planu zagospodarowania przestrzennego polskich obszarów morskich (morskie wody wewnętrzne) dla Zalewu Szczecińskiego – Szczecin 2017 r.
- Zarządzenie nr 30/2012 Dyrektora Wolińskiego Parku Narodowego z dnia 6 lipca 2012 r. w sprawie udostępnienia miejsc i obszarów, na których dopuszczone zostały odstępstwa od zakazów.
- Zarządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 lutego 2017 r. w sprawie zadań ochronnych dla Wolińskiego Parku Narodowego (Dz.U. Min. Środ. Z dnia 22 lutego 2017 r. poz. 15).
- Zarządzenie nr 1 Okręgowego Inspektora Rybołówstwa Morskiego w Szczecinie z dnia 30 października 2018 r. w sprawie wymiarów, okresów ochronnych organizmów morskich, obszarów wyłączonych z wykonywania rybołówstwa oraz szczegółowych warunków wykonywania rybołówstwa komercyjnego na morskich wodach wewnętrznych oraz na Jeziorze Dąbie (Dz. Urz. woj. Zach. Z dnia 31 października 2018 r. Poz.);
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie, Stan środowiska w województwie zachodniopomorskim w latach 2013-2015;
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie. Stan środowiska w województwie Zachodniopomorskim w latach 2013-2015. Szczecin. 2016 r.